

**Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Sveučilišta u Zadru**

Obala Petra Krešimira IV. br. 2, Zadar

Prvi Brešanov svibanj

Međunarodni znanstveni skup o djelu Ive Brešana: tekst i kontekst

18. - 19. svibnja 2018.

Sveučilište u Zadru
Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Prvi Brešanov svibanj

**Međunarodni znanstveni skup o djelu Ive Brešana:
tekst i kontekst**

KNJIŽICA SAŽETAKA

Zadar, 18. - 19. svibnja 2018.

NAKLADNIK

Sveučilište u Zadru

ZA NAKLADNIKA

Dijana Vican, rektorica

ORGANIZATOR

Odsjek za hrvatski jezik i književnost Sveučilišta u Zadru

UREDIO ORGANIZACIJSKI I PROGRAMSKI ODBOR SKUPA

Helena Peričić (predsjednica)

Divna Mrdeža Antonina

Renate Hansen-Kokoruš

Leszek Małczak

Gordana Čupković

Miranda Levanat-Peričić

Ana Gospić Županović

Josip Galić

Marijana Roščić

LEKTURA I PRIJEVOD NA ENGLLESKI JEZIK

Zlatko Bukač

TISAK

Grafikart d.o.o.

GRAFIČKO OBLIKOVANJE I PRIJELOM

Sveučilište u Zadru

NAKLADA

70 primjeraka

ISBN

978-953-331-195-1

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Znanstvene knjižnice Zadar pod brojem 151005026

Sva autorska prava pridržana.

Sufinancirano sredstvima Grada Zadra i Zadarske županije.

KAZALO

PLENARNA IZLAGANJA

- BORIS SENKER**
Priča kao sudbina u četiri Brešanova dramska teksta 6
- NIKICA GILIĆ**
Scenaristička poetika Ive Brešana 8
- KREŠIMIR NEMEC**
Poetičke mijene u romanima Ive Brešana 10
-

IZLAGANJA

- IVAN BOŠKOVIĆ**
Brešan u ogledalu novinskih vijesti i osmrtnica 12
- DUBRAVKA CRNOJEVIĆ-CARIĆ I
TIJANA PAVLIČEK**
Škartost u djelu Ive Brešana 14
- GORDANA ČUPKOVIĆ**
Postupci tematiziranja jezika u dramskim
tekstovima Ive Brešana 16
- JOLANTA DZIUBA**
Vizualizacija ekspresije. Postmodernistička proza
Ive Brešana u obzoru semioze 18
- SANJA FRANKOVIĆ**
Karnevalizacija vlasti i ideologije u Brešanovu
romanu *Ispovijedi nekarakternog čovjeka* 20

ANA GOSPIĆ ŽUPANOVIĆ Mehanizmi dekonstrukcije i relativizacija povijesti/ideologije u drami <i>Utvare</i> (ili sablast/i se uvijek vraća(ju))	22
MARINA GUDELJ Pristup ideologiji u Brešanovoj <i>Vražjoj utrobi</i> i Hellerovoj <i>Kvaki 22</i>	24
RENATE HANSEN-KOKORUŠ Krimiće kao utopija pravde? – Brešanovi hibridni romani pod aspektom društvene kritike	25
KAREL JIRÁSEK Recepcija djela Ive Brešana u Češkoj	26
ZRINKA KOVAČEVIĆ Brešan u Slovačkoj	27
MIRANDA LEVANAT-PERIČIĆ Što je autor <i>Perzeide</i> autoru <i>Gorgona</i> ?	28
IVAN MAGAŠ Govori šibenskoga zaleđa i Brešanova <i>Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja</i>	30
LESZEK MAŁCZAK Poljski Brešan. O fenomenu poljske kazališne recepcije dramskog opusa Ive Brešana	31
GRGO MIŠKOVIĆ Religija, nacija, ideologija. Brešanovo dramsko pismo između religije i ideologije	32
DIVNA MRDEŽA ANTONINA Likovi i prostor u Brešanovoj političkoj distopiji <i>Država Božja 2053.</i>	34

MAGDALENA NIGOEVIĆ I JOSIP GALIĆ Strategije intenzifikacije u Brešanovoj drami <i>Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja</i> i njezinu prijevodu na istromletački dijalekt	36
NAUM PANOVSKI <i>Anera</i> – od drame do predstave. Refleksije na stvaralački proces praizvedbe prve Brešanove tragedije u dubrovačkom Kazalištu Marina Držića	38
CVIJETA PAVLOVIĆ Postmodernistički klasicizam u <i>Hidrocentrali u Suhom dolu</i>	40
HELENA PERIČIĆ O engleskom prijevodu govora u Papićevu filmu <i>Predstava „Hamleta“ u Mrduši Donjoj</i>	42
ZVJEZDANA RADOS Socijalistički kontekst Brešanovih grotesknih tragedija <i>Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja</i> i <i>Nečastivi na Filozofskom fakultetu</i>	44
SANJA TADIĆ-ŠOKAC O romanu <i>Katedrala Ive Brešana</i>	45
IVAN TROJAN Osječke <i>Utvare</i> . Brešanove <i>dramske transmutacije</i>	46

BORIS SENKER

Priča kao sudbina u četiri Brešanova dramska teksta

Izlaganje će se usredotočiti na četiri Brešanova dramska teksta koja su nastala prema trima tragedijama te evanđelju. Radnja groteskne tragedije u pet slika *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja* (napisana 1965., objavljena i izvedena 1971.) razvija se kroz niz situacija analognih ključnim situacijama u Shakespeareovu *Hamletu*. Goetheov *Faust* prototekst je moralitetu u sedam slika *Nečastivi na Filozofskom fakultetu* (objavljen 1975., izveden 1980.), zaokupljenom pitanjem odnosa etike i moći. Tragikomedija u pet činova *Anera* (objavljena 1983., izvedena 1984.) temelji se na Racineovoj *Fedri* i starijim verzijama priče o strasti pomajke za pastorka, ovdje premještenim u otočnu sredinu za vrijeme političkih progona. Drama bez žanrovskoga određenja *Viđenje Isusa Krista u kasarni V. P. 2507* (izvedena 1984., objavljena 1988.), učinak tragične grotesknosti postiže istodobnom analogijom i sukobom dviju krajnjih opreka: biblijske priče o mucu i uskrsnuću Isusa Krista i pobožnosti seoske zajednice te ateizma i gorljivoga antiklerikalizma jugoslavenske vojske. Unatoč razlikama, tekstovima je zajedničko to što se likovima, koji su okarakterizirani kao tipični predstavnici hrvatskoga poslijeratnog društva, neka kanonska priča (*mythos*), u aristotelovskom smislu sklopa događaja (*systasis ton pragmaton*), a ne politika na kojoj autor ustrajava, nameće kao sudbina. Pokušaji protagonista (učitelja Škunce, profesora Fausnera, kapetana Ristića, učiteljice Anere) da dosegnu osobnu slobodu odupirući se njezinu tijeku ili da njime upravljaju doživljavaju poraz te najčešće vode u rezignaciju, a njihova ničim opravdana početna samouvjerenost daje temelja dramskoj, odnosno tragičnoj ironiji.

Ključne riječi: priča (*mythos*), Brešanovi dramski likovi, sklop događaja, politika vs. sudbina, tragična ironija

Story as Destiny in Four Plays written by Ivo Brešan

Presentation will be focused on four of Brešan's plays. The setting of one of them, the grotesque tragedy in five frames *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja* (*The Performance of 'Hamlet' in the Village of Mrduša Donja*) is developed throughout a set of situations similar to ones in William Shakespeare's *Hamlet*. Goethe's *Faust* is seen as a prototext for story about morality in seven images that is *Nečastivi na Filozofskom fakultetu* (*The Devil at the Faculty*), which dwells into relation between ethics and power. On the other hand, *Anera*, a tragicomedy in five acts is based on Racine's *Fedra*. Drama *Viđenje Isusa Krista u kasarni V. P. 2507* (*The Vision of Jesus Christ in an Army Barracks V.P. 2507*) manages to establish itself as a tragic grotesque by conflicting and two very different story aspects. To be more precise, it is a biblical story about ordeal and resurrection of Jesus Christ and devoutness of village community, as well as atheism and anticlericalism of Yugoslavian army. Despite the obvious differences between noted dramas, they have some common aspects. To be more concrete, the characters, portrayed as typical representatives of Croatian post-war society have their decisive story imposed as a destiny and not as forced politics of the author. The attempts of various protagonists (such as the teacher Škunca, professor Fausner, captain Ristić and teacher Anera, respectively) to achieve their personal freedom by resisting politics fail and eventually leads them to resignation. Their unfounded confidence gives the basis for dramatic and, in the end, a tragic irony.

Keywords: mythos, characters in plays by Brešan, politics vs. destiny, tragic irony

---

NIKICA GILIĆ

Scenaristička poetika Ive Brešana

Filmofil od mladih dana, književnik Ivo Brešan se nakon etabliranja u kazališnim krugovima relativno brzo uspio nametnuti kao jedan od najzanimljivijih hrvatskih scenarista. Najviše surađujući s redateljima Krstom Papićem (*Izbavitelj*, *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*, *Tajna Nikole Tesle*) i Veljkom Bulajićem (*Donator*, *Obećana zemlja*), Ivo Brešan je veoma uspješnu suradnju ostvario i s televizijskim redateljem Danijelom Marušićem (serija *Ptice nebeske*), no jednu je od svojih najvažnijih kreativnih suradnji uopće ostvario sa svojim sinom, filmskim redateljem Vinkom Brešanom. Polazeći od iskustva ranijih Brešanovih scenarija, u izlaganju će biti posebno predstavljena suradnja s Vinkom Brešanom na filmovima *Kako je počeo rat na mom otoku* i *Maršal*, protumačit će se i njihova komičnost i (ne)pripadnost žanru komedije te će se obrazložiti način na koji se ti „tranzicijski“ tekstovi uklapaju u scenarističku poetiku velikoga pisca i scenarista, kao i u kasniju redateljevu poetiku razvijanu nakon suradnje s ocem scenaristom.

S obzirom na druge filmove autora ili redatelja s kojima je Ivo Brešan surađivao (posebice Krste Papića i Vinka Brešana) te na druge scenarističke suradnike s kojima su Brešanovi redatelji surađivali u svojim karijerama (posebice Mirka Kovača i Matu Matišića, i same važne pisce i dramatičare), scenaristika se Ive Brešana svojom groteskom, političnošću, humorom, tragikom i socijalnim komponentama nameće kao jedno od središnjih mjesta povijesti hrvatskoga, jugoslavenskoga, a potom i postjugoslavenskoga filma u velikom razdoblju. To je razdoblje od prve polovine 1970-ih godina do prijelaza iz 20. u 21. stoljeće te se može shvatiti i kao jedan slijed tranzicija i društvenopolitičkih potresa (političko zahlađenje 1970-ih, smrt Josipa Broza Tita, novo zahlađenje početkom, a potom popuštanje stege krajem 1980-ih, raspad Jugoslavije, Domovinski rat, poratna epoha). U tom slijedu i takvim vremenima posebno je zanimljivo pratiti ulogu, važnost i utjecaj hrvatskoga filmskog i televizijskog scenarista Ive Brešana.

Ključne riječi: Brešanova scenaristička poetika, *Kako je počeo rat na mom otoku*, *Maršal*, groteska, socijalna komponenta

Scriptural Poetics of Ivo Brešan

By being fond of movies since his early days, after his success in theatre, novelist Ivo Brešan managed to impose himself as one of the most interesting Croatian screenwriters. Primarily by collaborating with directors Krsto Papić (*Izbavitelj /The Redeemer/*, *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja /The Performance of 'Hamlet' in the Village of Mrduša Donja/*, *Tajna Nikole Tesle /The Secret of Nikola Tesla/*) and Veljko Bulajić (*Donator /Donor/*, *Obećana zemlja /Promised Land/*), Brešan also had a very successful cooperation with television director Danijel Marušić. However, one of his most important partnerships was with his son, film director Vinko Brešan. Starting from his early screenplays, the presentation will present their collaboration on films *Kako je počeo rat na mom otoku (How the War Started on My Island)* and *Maršal (Marshal Tito's Spirit)*. The comical aspect of these movies and the issue of (not) belonging to the comedy genre will be interpreted, as well as the way these “transitional” texts fit in scriptural poetics of this great novelist and screenwriter, as well as in the poetics of the director Vinko Brešan.

By taking into account their previous collaborations with other directors (primarily Krsto Papić and Vinko Brešan) as well as screenwriters Mirko Kovač and Mate Matišić (who are also notable as playwrights) the screenplay of Ivo Brešan (with its grotesque, humor, tragedy and social components) is seen here as one of the central works of Croatian, Yugoslavian and post Yugoslavian film. It is focused on the era from the first half of 1970s until the transition from 20th to the 21st century, and it is recognized as a sequence of transitions and social-political upheavals (political acclimation of the 1970s, the death of Josip Broz Tito, the collapse of Yugoslavia, the Homeland War, and the post-war era). During these periods, it is especially interesting to follow and analyze the role, importance and the influence of film and television screenwriter from Croatia, Ivo Brešan.

Keywords: Brešan's scriptural poetics, *Kako je počeo rat na mom otoku (How the War Started on My Island)*, *Maršal (Marshal Tito's Spirit)*, grotesque, social component

---

KREŠIMIR NEMEC

Poetičke mijene u romanima Ive Brešana

Stara latinska izreka *Varietas delectat* mogla bi stajati kao *motto* književnoga stvaralaštva Ive Brešana. Osobito je njegov romaneskni opus obilježen brojnim poetičkim konverzijama, korištenjem različitih narativnih strategija te žanrovskim eksperimentiranjem koje uključuje amalgamiranje više proznih modela u jedan zajednički okvir. Isprobavanje različitih mogućnosti proznoga pisma, poligrafija i sklonost neobičnoj narativnoj kombinatorici rezultirali su tekstovima koji često izmiču strogim žanrovskim podjelama. Ipak, bez obzira na hibridan karakter njegove proze, Brešanov romaneskni opus sadrži impresivan žanrovski repertoar u rasponu od pikarskoga romana (*Ptice nebeske*), kombinacije pikarskoga i Bildungsromana (*Ispovijedi nekarakternog čovjeka*, *Ništa sveto*), fantastičnih romana sa sotonskim motivima (*Astaroth*, *Vražja utroba*), romana s mitskom osnovom (*Gorgone*, *Katedrala*), distopije (*Država Božja 2053.*), a iskušao se i u pisanju kriminalističkoga romana (*Tri života Tonija Longina*). Važna komponenta Brešanova pisanja jest i oslanjanje na neki poznati literarni predložak, arhetipski ili mitski obrazac. Takav intertekstualni postupak, koji je obilježio i njegov dramski opus, prisutan je konstantno i u romanima. Kao predlošci u kreiranju vlastite priče poslužili su mu pikarski romani (*Gil Blas*), Danteova *Božanska komedija*, faustovski motiv ugovora između čovjeka i đavola, grčka mitološka križaljka, sveti Augustin, stoička filozofija, markiz de Sade itd.

Ključne riječi: Brešanov romaneskni opus, žanrovski repertoar, arhetipski obrazac, intertekstualni postupci, pikarski roman, kriminalistički roman, distopijski roman, faustovski motiv, stoička filozofija

Poetical Changes in Novels by Ivo Brešan

The old Latin saying *Varietas delectat* could stand as a motto for the literary creativity of Ivo Brešan. His novels were especially marked by numerous poetic conversions, usage of different narrative strategies, and genre-based experimentations that involved blending various literary models into one common framework. Experimenting with different potentials of prose and considering his tendencies for developing unusual narrative combinations, has resulted in texts that often evade the strict genre distinctions. Regardless of this kind of hybridity, novels written by Ivo Brešan contain an impressive collection of diverse aspects of various genres, such as picaresque novel (*Ptice nebeske /Heavenly Birds/*), combination of picaresque novel and Bildungsroman (*Ispovijedi nekarakternog čovjeka /Confessions of a Characterless Man/*, *Ništa sveto /Nothing Sacred/*), fantastic novels with satanic motives (*Gorgone /Gorgons/*, *Katedrala /Cathedral/*) and dystopian novel (*Država Božja 2053. /A.D. 2053 The State of God/*). He also wrote a crime fiction (*Tri života Tonija Longina /Three Lives of Tony Longin/*). An important component of Brešan's writing is the reliance on a well-known literary template, whether in an archetypal or in a mythical form. Such intertextual process marked his plays and is also present in his novels. Templates for this kind of creation were used, among others, from picaresque novels (*Gil Blas*), Dante's *Divine Comedy*, Faustian bargain, Greek mythological crossword, Saint Augustine, stoic philosophy and Marquis de Sade.

Keywords: novels by Ivo Brešan, genre repertoire, archetypal form, intertextual procedures, dystopian novel, crime fiction, the Faust motif, stoic philosophy, picaresque novel

---

IVAN BOŠKOVIĆ

Brešan u ogledalu novinskih vijesti i osmrtnica

Za našu kulturu Brešanova je smrt uistinu velik gubitak, o čemu svjedoče odjeci u novinama na vijest o njegovoj smrti, bez obzira je li posrijedi kraća vjestica ili pak opsežniji osvrt i komentar. Ovisno o mediju i žanru, u njima se izražavaju ocjene o Brešanu kao jednom od najznačajnijih imena hrvatske književnosti, podjednako uvjerljivu i poticajnu kao dramskom i proznom piscu, ne manje i kao filmskom scenaristu. Izrijeком se spominju drama *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*, ali i proze, priče i romani. Kada je riječ o atribucijama koje se upisuju u Brešanov književni portret, svakako treba istaknuti da je najplodniji i najizvođeniji, legendarni i najistaknutiji, senzacionalni i antologijski, velikan i rasni autor, cijenjeni hrvatski autor. Pripisuju mu se i atribucije „najvećeg suvremenog europskog dramatičara“ te „književne gromade“ koja je „Shakespeareu uhvatila za bradu“. U članku se apostrofiraju ključne misli novinskih odjeka i na temelju njih kontekstualizira Brešanovo mjesto i uloga u hrvatskoj književnosti.

Ključne riječi: novinska vijest o smrti, senzacionalizam, književni portret, Brešanove atribucije, književnopovijesni kontekst

Brešan in the Reflection of Newspaper News and Obituaries

Brešan's death has truly been a great loss, as confirmed by the reverberations about his death emerging in newspapers (ranging from a shorter news story to more comprehensive reviews and commentaries). Depending on the media and the genre, Brešan was described as one of the most important names of Croatian literature, equally convincing and stimulating as a playwright, novelist and screenwriter. His play *Predstava "Hamleta" u selu Mrduša Donja* (*The Performance of 'Hamlet' in the Village of Mrduša Donja*) is explicitly mentioned, as well as his prose, stories, and novels. When it comes to the features assigned to Brešan's literary portrait, it should be emphasized that he is the most productive, the most performed, anthological and respected Croatian author. He is also attributed as "the greatest contemporary European playwright" and "the outstanding literary personality" that "Croatised Shakespeare" (Croatian: "Shakespearea uhvatio za bradu"). The article contextualizes Brešan's place and role in Croatian literature through the lenses of newspaper obituaries and articles after his death.

Keywords: newspaper obituaries, sensationalism, literary portrait, Brešan's attributions, literary and historical context

---

DUBRAVKA CRNOJEVIĆ-CARIĆ TIJANA PAVLIČEK

Škrtost u djelu Ive Brešana

Rad će se baviti fenomenom škrtosti što ga Ivo Brešan učestalo na više ili manje eksplicitan način obrađuje u svojim dramama. S tim je fenomenom povezan i autorov odnos spram smijeha i smiješnoga te će ovaj rad tematizirati i smijeh kao svojevrsnu kaznu zajednice u odnosu na izabranoga pojedinca. Rad će nadalje propitivati odnos osobnoga i socijalnoga sistema slijedeći teorijske postavke Niklasa Luhmanna.

Smijeh kojem je izložen škrtac omogućuje osudu i diskvalificiranje pojedinca bez potrebe da se ustanove razlozi koji proizvode takav odnos spram „svojine“. Fenomen škrtosti (često nedovoljno temeljito obrađivan) i dan-danas, a sve od antike, nosi sa sobom brojne negativne konotacije te podrazumijeva isključenje onoga koji nosi „škrtost“ kao osobni teret ne propitujući dublje intimne, psihološke, ali i sociološke okvire i okove što ograđuju i drže (osuđenoga) pojedinca na mjestu s kojega se ne pomiče.

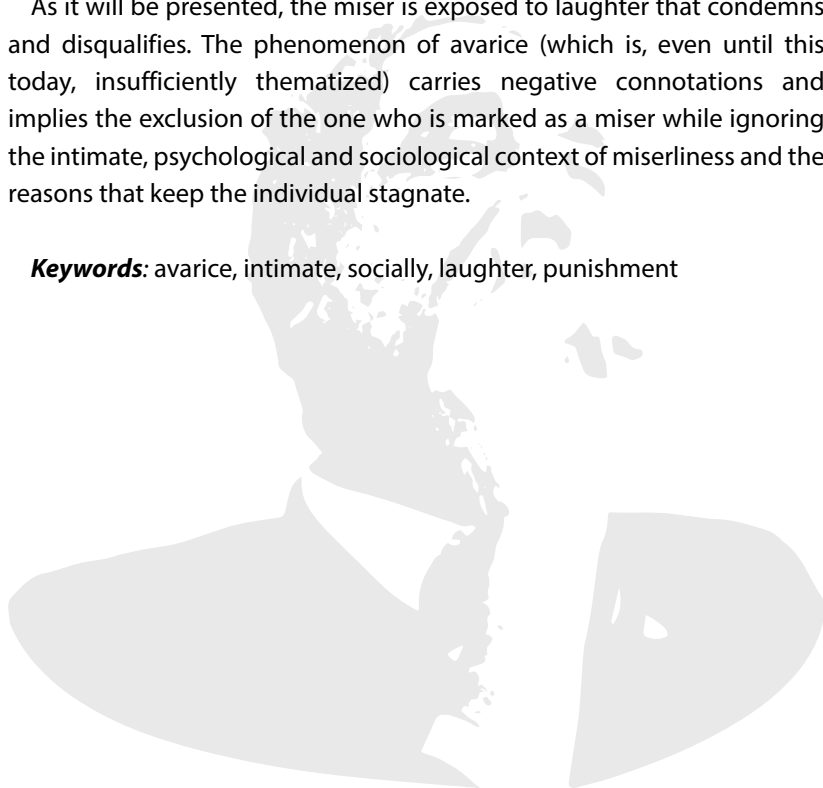
Ključne riječi: škrtost, svojina, višak, užitek, intimno, socijalno, smijeh, kazna

Avarice in the Works of Ivo Brešan

In this paper we will study the phenomenon of avarice in works of Ivo Brešan which is related to the author's attitude towards laughter. This paper will further thematize laughter as a punishment by the community for the individual, noting author's attitude towards laughter. We will also deal with issues of the personal and social system by referring to the works of Niklas Luhmann.

As it will be presented, the miser is exposed to laughter that condemns and disqualifies. The phenomenon of avarice (which is, even until this today, insufficiently thematized) carries negative connotations and implies the exclusion of the one who is marked as a miser while ignoring the intimate, psychological and sociological context of miserliness and the reasons that keep the individual stagnate.

Keywords: avarice, intimate, socially, laughter, punishment

GORDANA ČUPKOVIĆ

Postupci tematiziranja jezika u dramskim tekstovima Ive Brešana

Tragom razmatranja značenjskih kategorija u nacrtu za tipologiju Brešanovih likova (Čale Feldman 1989) i tragom razmatranja kritičkih odmakâ od tradicionalnoga pučkoga komada posredstvom dekonstrukcije autentičnosti govora (Bobinac 2001) daje se nacrt za tipologiju tematiziranja jezika u dramskim tekstovima Ive Brešana (od socijalističkih do tranzicijskih drama). Izdvajaju se tipovi hibridnih (organskih i neorganskih) kodova i različite kategorije metajezičnih iskaza (crpljenih iz različitih disciplina od povijesti jezika preko dijalektologije i sociolingvistike do kontaktne lingvistike) te se pripisuju određenim tipovima likova i određenim pozicijama dramskoga autora u cilju preciznijega osvjetljivanja autorova pristupa dramskom jeziku te u cilju detektiranja autorovih jezikoslovnih promišljanja. Naglašenim tematiziranjem jezika, koji umjesto sredstva komunikacije izrasta u sredstvo farsičnosti i reprezentacije stereotipa, potvrđuje se kako proklamirani predstavljački jezik (lukácsevske) proleterske svijesti neminovno zapinje u praznogovoru i ludičnosti kao odrazu urođene prevage (deleuzeovskoga) individualnog i hedonističkog nesvjesnog.

Ključne riječi: jezik drame, metajezik, kognitivna semantika

Problematising Language in Dramatic Texts of Ivo Brešan

This paper offers the typology for problematising language in the dramatic texts of Ivo Brešan (from socialist to transitional dramas) by tracing the significance in the typology of Brešan's characters (Čale Feldman 1989), as well as the significance of the critical departure from the traditional folk pieces through the deconstruction of the authenticity of speech (Bobinac 2001). Types of hybrid codes (organic and inorganic) and different categories of meta-language statements (drawn from different disciplines, such as language history, dialectology, sociolinguistics and contact linguistics) are presented and attributed to certain types of characters and specific positions of the author in order to more accurately illuminate his approach to language in drama and to detect his reflections on language. This kind of approach to language (which is not depicted solely as the means for communication but a mean for representation of stereotypes) confirms that the representative language of (Lukacsian) proletarian consciousness inevitably begins in empty speech and ludicity as a reflection of the innate dominance of (Deleuze's) individual and hedonistic unconscious.

Keywords: language of drama, meta-language, cognitive semantics

---

JOLANTA DZIUBA

Vizualizacija ekspresije. Postmodernistička proza Ive Brešana u obzoru semioze

U članku se proučava jezik odabranih romana Ive Brešana i metaforičko izražavanje njegova djela u perspektivi semiotičke analize teksta. Prozna sekvencija koja se istražuje (*Ispovijedi nekarakternog čovjeka, Astaroth, Kockanje sa sudbinom*), čitana u sustavu vizualizacije, izvorni je komentar stvarnosti u kojoj novi kulturni trendovi stvaraju logiku komunikacije u kojoj je „poruka usmjerena ka kodu“ (Lotman 2008). Odnos Brešanove dramaturgije prema njegovoj prozi ima karakter kodiranja. U ovoj se analizi tekst Brešanove proze vidi u perspektivi autointertekstualnosti („poruka o jeziku“), stoga predstavlja vizualni kontekst njegove dramaturgije („komunikacija u jeziku“). Unutar odabranih proznih tekstova promatram komunikacijski prijenos dramskih (teatralnih) kodova: tekst i ujedno kôd ove medijalizacije je „vizualni tekst“. U literarnim praksama orijentiranim na vizualne kodove pratim mapiranje književnih tekstualnih funkcija (kreativnost/univerzalnost/tekstualna memorija).

Ključne riječi: intertekst, kod, poruka, semioza, spektakularni tekst, vizualizacija

Visualizing an Expression. Ivo Brešan's Postmodern Prose in the Horizon of Semiotics

This article studies the language of selected novels by Ivo Brešan. It explores its metaphorical expression through the perspective of semiotics text analysis. The analyzed sequence of selected novels from the late twentieth and early twenty-first century (*Ispovijedi nekarakternog čovjeka /Confessions of a Characterless Man/, Astaroth, Kockanje sa sudbinom /Gambling with Destiny/*) is read through the system of visualization practices, and offers an original commentary on reality in which new cultural trends implement the logic of communication, according to which "the message is oriented towards the code" (Lotman 2008). The relationship between Ivo Brešan's plays and its prose has the characteristic of coding. A communicative shift from Brešan's dramaturgy code (the theatre) to his prose can be perceived. The spectacle (theatrical) text is the text *per se* and simultaneously, a code of this mediatization. The text of Brešan's prose, for the purpose of this analysis, is seen in the perspective of auto intertextuality ("message about language") and thus it constitutes a visualized context ("communication in language") of his dramas. In literary practices oriented towards the visualization codes, the specific mapping of literature text functions (creativity/universality/textual memory) can be followed through.

Keywords: intertext, code, message, semiosis, spectacular text, visualization

---

SANJA FRANKOVIĆ

Karnevalizacija vlasti i ideologije u Brešanovu romanu *Ispovijedi nekarakternog čovjeka*

Polazeći od pripovjedačeve izjave da karakter ne postoji i da je ljudsko ponašanje uvjetovano slučajnim slijedom događaja, rad analizira njegovo izjednačavanje svih ideologija kao prolaznih sustava, čiji interesi uvijek rade protiv pojedinca. U maniri pikarskoga lika koji ne mari za društvena pravila Fabricije Viskov cinično sagledava smjene vlasti od tridesetih godina 20. stoljeća do osamostaljenja Hrvatske. Budući da ga svaka promjena vlasti protiv njegove vlastite volje vodi na novu ideološku poziciju, njegovo presvlačenje iz jedne odore u drugu može se sagledati kao karnevalizacija vlasti i ideologija, koja raznolikost njihovih izvanjskih forma svodi na jednaku mjeru nasilja, razaranja i ostvarenja sebičnih interesa.

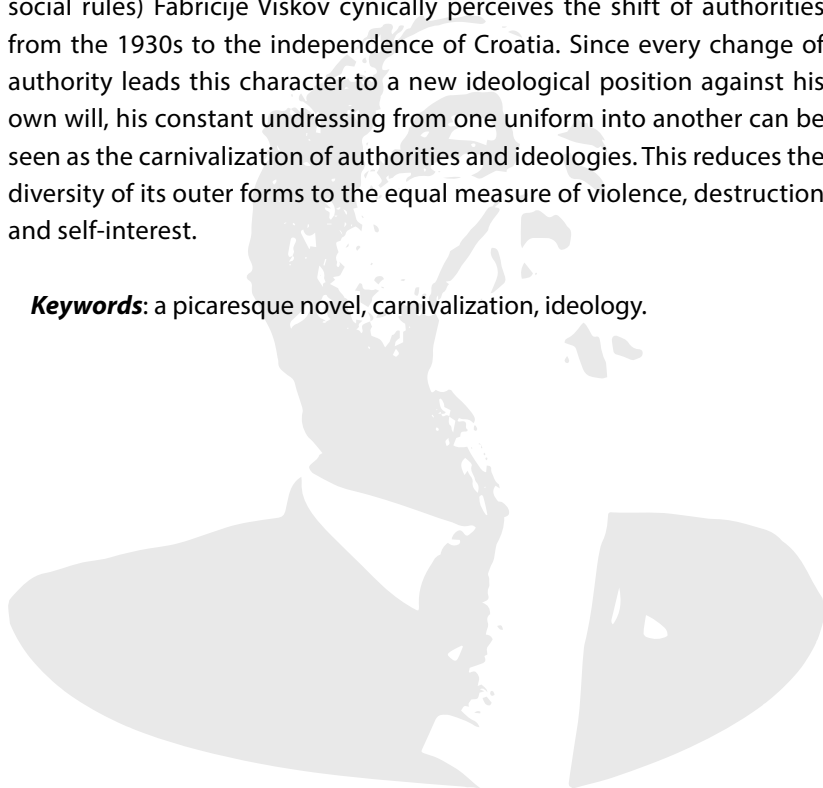
Ključne riječi: pikarski roman, karnevalizacija, ideologija

The Carnivalization of Authority and Ideology in *Confessions of a Characterless Man* by Ivo Brešan

Starting from the narrator's statement that the character does not exist and that the human behavior is conditioned by a random sequence of events, this paper analyses Brešan's vision of all ideologies as the same ephemeral systems that always work against the individual. In a real manner of a character from a picaresque novel (who does not care for social rules) Fabricije Viskov cynically perceives the shift of authorities from the 1930s to the independence of Croatia. Since every change of authority leads this character to a new ideological position against his own will, his constant undressing from one uniform into another can be seen as the carnivalization of authorities and ideologies. This reduces the diversity of its outer forms to the equal measure of violence, destruction and self-interest.

Keywords: a picaresque novel, carnivalization, ideology.

ANA GOSPIĆ ŽUPANOVIĆ

Mehanizmi dekonstrukcije i relativizacija povijesti/ideologije u drami *Utvare* (ili sablast/i se uvijek vraća(ju))

U nekolicini tzv. postsocijalističkih drama Brešan na različite načine, a u kontekstu postmodernističke relativizacije povijesti kao teleologije preispituje problematiku prošlosti, povijesti (i mitologičnost nacionalne povijesti) te njezine koncepcije. U tim povijesnim dramama ili „dramama povijesti“ kroz različite žanrovske označitelje – dokumentarna povijesna drama (*Ledeno sjeme*), „povijesna komedija ili komedija povijesti“ sa SF elementima (*Stani malo, Zvonimire*), farsična jednočinka (*Egzekutor*) i naposljetku „dramska transmutacija“ (*Utvare*, 1997.) – središnji problem ili motiv povijesti i prošlosti uvijek se očituje kao uzajamna sprega povijesti i ideologije predstavljena kroz različite mehanizme propitivanja suodnosa pojedinca i kolektiva, što su i stalne tematske preokupacije, tj. konstante njegova dramskog stvaralaštva uopće. U tom nizu širokoga raspona izražajnih modaliteta, od ozbiljnih do komično-parodijskih, najradikalniji je zahvat u dekonstrukciji ideologijskoga diskursa na način političkoga kazališta predstavljen u žanrovskom hibridu *Utvare*, zahvaljujući psihodramskoj tehnici (Moreno) i postupku „teatra u teatru“, čime se na specifičan način završava ili zaokružuje i luk „šekspirijanske sablasti“ (Derrida) započet *Predstavom „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*. Na tom tragu istražuje se funkcija toposa *scena vitae* te kako se kroz metateatralni izvedbeni okvir, eksplicitno i implicitno u *Utvarama* prikazuje ideologičnost povijesti kao prošlosti i destabilizira identitet suvremenosti. Implicitnim oslanjanjem i na Pirandellovu problematiku rascijepa identiteta, fikcije i zbilje, *Utvare*, a kako će usporedba pokazati, i *Egzekutor* (na tematskoj, ali ne i strukturnoj razini) demonstriraju na način korespondentnosti temeljnu zamisao Derridaove filozofske *utvarologije/hantologije*, odnosno postavku figure sablasti koja je uvijek ispred ili uvijek prije bilo koje ontologije.

Ključne riječi: povijest, dekonstrukcija, identitet, teatar u teatru, sablastologija

Mechanisms of Deconstruction, and Relativity of History/Ideology in Drama *Utvare* (or Returning Apparitions)

In several of his post-socialist dramas, Brešan has questioned (through the postmodern approach of relativizing history) the issue of past and history (and myths of national history) as well as its conceptions. The central issue of history and past is seen as coupling of history and ideology in his historical dramas or “dramas of history” such as documentary historical drama *Ledeno sjeme (Ice Seed)*, “historical comedy of comedic history” with science fiction elements *Stani malo, Zvonimire (Wait a Minute, Zvonimir)*, short one-act farce *Egzekutor (Executor)* and in “dramatical mutation” *Utvare (Wraiths)*. This issue becomes vivid through different mechanisms of examining the relationship between the individual and the collective, which is a common theme in his works. The most radical approach is seen within the deconstruction of ideology presented in *Utvare*. This is done primarily with psychoanalytical technique (Moreno) and with enforcing the approach known as “theatre within the theatre”. In that way, the arc of “Shakespearian spectre” (Derrida), that started with the *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*, ends. Following this, the function of *topos scena vitae* is examined in this paper, as well as metatheatrical frame presented (explicitly and implicitly) in *Utvare* and how it represents ideology of history as past and destabilizes identity of today. The comparison of *Utvare* and *Egzekutor* (on thematic, not structural level) by relying on Pirandello’s issue of split identity, will point out the basic idea of Derrida’s hauntology, i.e. placing the apparition figures as constantly ahead or before any kind of ontology.

Keywords: history, deconstruction, identity, a theatre within the theatre, hauntology, ideologicity

---

MARINA GUDELJ

Pristup ideologiji u Brešanovoj *Vražjoj utrobi* i Hellerovoj *Kvaki 22*

Rad istražuje korelaciju ideologije u romanu Ive Brešana *Vražja utroba* i romanu Josepha Hellera *Kvaka 22*. Temeljni dio rada obrađuje odnos prema domovini, pojmu koji je većinom izjednačen s državom. Na primjeru države i zakona gradi se drugi korelativni odnos koji u djelima podrazumijeva dvosmislenost, kontradiktornost i disfunkcionalnost. Na koncu se uspoređuje izraz „kvaka 22“ s likom u Brešanovu romanu – Urbanom Tomašem.

Ključne riječi: ideologija, Brešan, Heller, „kvaka 22“

Approach to Ideology in Brešan's *Vražja utroba* and Heller's *Catch 22*

This paper investigates the correlation between ideology in Ivo Brešan's novel *Vražja utroba* (*The Devil's Womb*) and Joseph Heller's novel *Catch 22*. Main aspect of this paper deals with relations towards the term *homeland* and how it is often equated with the term *state*. Another correlation is based on examples of state and law which, in these novels, usually undertake ambiguity, contradiction, and dysfunction. Finally, the term *catch 22* is compared to a character in Brešan's novel, Urban Tomaš.

Keywords: ideology, Brešan, Heller, *catch 22*

RENATE HANSEN-KOKORUŠ

Krimić kao utopija pravde? – Brešanovi hibridni romani pod aspektom društvene kritike

U tekstu će biti analizirani izabrani kriminalistički romani koji zapravo predstavljaju hibridne žanrove: pored krimića mogu se uvrstiti u avanturistički i fantastični žanr te u žanr *thrillera*. S obzirom na to da se u njima kritiziraju društveni fenomeni poput korupcije, malverzacije itd., bit će razmatrana i pitanja narativno zacrtane društvene korekcije s utopijskim potencijalom. Posebna pažnja posvetit će se koncepciji likova – od laičkog „inspektora“ do njegovih protivnika.

Ključne riječi: Brešanov kriminalistički roman, hibridni žanrovi, utopija, tipologija književnih likova

Crime Fiction as Utopia of Justice? – Brešan's Hybrid Novels as Aspects of Social Critique

This paper analyses selected crime fiction novels that are representative of hybrid literary genres: primarily labeled as crime fiction, they can additionally be placed within the genres such as adventure, fantasy, and thriller. Considering the omnipresence of social criticism (primarily towards corruption), this paper examines the narrative of the utopian potential in a social correction that is involved in these works. Special focus will be given to the conception of characters in these novels – from the so-called common-men, “inspectors” to their opponents.

Keywords: Brešan's crime fiction, hybrid genres, utopia, typology of literary characters

---

KAREL JIRÁSEK

Recepcija djela Ive Brešana u Češkoj

Opus Ive Brešana koji je preveden na češki nije opsežan. Čine ga samo dvije drame u prijevodu Dušana Karpatskog – *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja* koju je preveo na češki 1978. i *Svečana večera u pogrebnom poduzeću* prevedena 1984. godine. Prva od njih poznata je i češkoj publici jer su je 1988. i 1989. postavila na pozornicu tri profesionalna češka kazališta, a kasnije su je više puta prikazivala različita amaterska kazališta. U svom prilogu autor se osvrće na jezik čeških prijevoda Brešanovih tekstova u translatoškom pogledu, tj. pitanju na koji je način prevoditelj uspio prenijeti na češki posebnosti Brešanova jezika i društvene stvarnosti, kako bi postale razumljive i bliske češkoj publici.

Ključne riječi: Brešan, recepcija, češki prijevod

The reception of Ivo Brešan's works in the Czech Republic

Opus of Ivo Brešan translated into Czech is not extensive. There are only two plays in the translation of Dušan Karpatský – *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja* (*The Performance of 'Hamlet' in the Village of Mrduša Donja*) (translated into Czech in 1978) and *Svečana večera u pogrebnom poduzeću* (*A Festive Dinner at the Funeral Company*) (translated in 1984). The first of them is known to the Czech audience since 1988 and 1989 when three professional Czech theaters played it on the stage, together with the performances from different amateur theaters later on. In his paper the author focuses on the Czech translation of Brešan's texts from translatology aspect – i.e. how the translator managed to convey the special features of Brešan's language and social reality and made them understandable to the Czech audience.

Keywords: Brešan, reception, Czech translation

ZRINKA KOVAČEVIĆ

Brešan u Slovačkoj

Krajem osamdesetih godina na slovačkim je pozornicama uprizorena drama Ive Brešana *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja* u prijevodu Františka Lipke. Iako je Brešanov tekst, napisan davne 1965. godine, bio poznat slovačkim kazališnim krugovima, mogućnost inscenacije dobio je tek krajem osamdesetih – 1988. u Prešovu i 1989. u Martinu. Predstave nisu dobile veću pozornost javnosti, no njihovo postavljanje na slovačku pozornicu jasno je najavilo početak političkih promjena i Baršunastu revoluciju.

Ključne riječi: Ivo Brešan, slovačka književnost i kazalište, Baršunasta revolucija

Brešan in Slovakia

By the end of the 1980s, Ivo Brešan's play *Predstava "Hamleta" u selu Mrduša Donja* (*The Performance of 'Hamlet' in the Village of Mrduša Donja*) (translated by František Lipka) was performed in Slovak theatre. Even though this play, written by Brešan in 1965, was known in Slovak theatre circles, the possibility for it to be performed came to fruition in the late 1980s – in 1988 in Prešov and in 1989 in Martin. Plays have not received a major public attention, but their performances on the Slovak stage clearly announced the beginning of political changes and the Velvet Revolution.

Keywords: Ivo Brešan, Slovak literature and theatre, Velvet Revolution

---

MIRANDA LEVANAT-PERIČIĆ

Što je autor *Perzeide* autoru *Gorgona*?

Pripovijedanje u Brešanovim *Gorgonama* odvija se na dvjema razinama – na prvoj, temeljnoj fabularnoj razini s heterodijegetičnim pripovjedačem, i na drugoj, s likom Autora koji čitatelja uvlači u sâm čin pisanja *Perzeide*, „spjeva bez razloga“. U tom pseudo-epu koji simulira *ex-tempora* izvedbene okolnosti, umetnute su i (pseudo)autobiografske epizode u kojima se uzastopce iskazuju i propituju autorske namjere. No, zbog izostanka tematsko-motivskih poveznica s glavnim fabularnim tijekom, uz nametljive alegorijske potencijale mitskog teksta, otpočetak je jasno da autor *Perzeide* usmjerava i kontrolira tumačenje *Gorgona* u cjelini, što pripovjedača terazine približava konstruktivnom impliciranoj autoru koji preuzima apsolutnu kontrolu nad interpretacijom razvlašćujući čitatelja. Zaigranost Brešana-autora s Brešanovim Autorom i Brešanovim pripovjedačem postmodernistička je igra koja računa na tezu o irelevantnosti autora dok pišući *Perzeidu* izjavljuje – „Moje ime je nevažno“. Naime, poststrukturalistički izgon autora, sa začetkom u teoriji o „intencionalnoj zabludi“, Barthesovim poetičnim manifestom i Foucaultovom tezom o autoru kao „funkciji teksta“, u konačnici je stvorio dogmu o autonomiji teksta s autorom bez prava vlasništva nad značenjima. Rekonstrukcija autorske prisutnosti u ovom radu oslonit će se na „obranu autora“ E. D. Hirsha, no pristup dimenziji autora u *Gorgonama* namjerava podsjetiti i na relevantnost teorijskog okvira koji je 1970-ih godina razvio Svetozar Petrović, suprotstavljajući se tada prevladavajućem zagovoru semantičke autonomije teksta razumijevanjem književnog djela kao „trodimenzionalne dijalektičke igre“.

Ključne riječi: dimenzija autora, *Gorgone*, intencionalna zabluda, pravo na interpretaciju

What is the Author of *Perzeida* to the Author of *Gorgone*?

The narrative in Brešan's *Gorgone* is developed on two levels – the first level, level of storytelling with a non-participant narrator, and the other, with the character Author who leads the reader into the act of writing *Perzeida*, “a poem without a cause”. In this pseudo-epic that simulates the *ex-tempora* of the performance circumstances, (pseudo)autobiographical episodes in which the sequences are expressed (and questioned by the author's intentions) are also included. But due to the lack of links between motif and the main story (with the intrusive allegorical potentials of its mythical text) it is clear that author of *Perzeida* directs and controls the overall interpretation of *Gorgone*, hindering the reader to interpret it. In that way, the narrator becomes closer to the role of the implicit narrator that has all the control over the interpretation. This kind of play between Brešan as an author, Brešan's Author and Brešan's Narrator is primarily a postmodern type of play that relies upon the thesis of author's irrelevance (as stated by the author in *Perzeida*: “My name is irrelevant”). Post-structural dismissal of the author (starting with the Barthes's poetic manifest and his theory of “intentional mischief” and Foucault's thesis on the author as a “function of the text”) ultimately created the dogma about the autonomy of the text and the author's inability of ownership over meanings. In this paper, the reconstruction of the author's presence will rely on the “defence of the author” (E. D. Hirsh), but the approach to author's dimension in *Gorgone* intends to recall the relevance of the theoretical framework developed by Svetozar Petrović in the 70's which opposed the prevailing defence of semantic autonomy of the text by understanding the literary works as “three-dimensional dialectical games”.

Keywords: author's dimension, *Gorgone*, intentional misapprehension, right to interpretation

IVAN MAGAŠ

Govori šibenskoga zaleđa i Brešanova *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*

Između nestandardnih idioma kojima su napisana određena književna djela i nekih stvarnih organskih idioma uvijek se uspostavljaju određene poveznice, no oni nikada nisu istovjetni. U svoja je djela i Ivo Brešan unosio elemente lokalnih idioma, a u ovom radu govor likova njegove *Predstave „Hamleta“ u selu Mrduša Donja* bit će uspoređen s poznatim podacima o govorima šibenskoga zaleđa. Koristit će se snimka govora Plastova, a ostali idiomi s kojima se uspoređuju značajke govora likova su idiomi obrađivani u literaturi: govor Badnja, Perkovića, Konjevrata i Mirlović Zagore. Govor likova *Predstave „Hamleta“ u selu Mrduša Donja* (Bukare, Pulje, Anđe, Majkače, Mačka, Škoke i Šimurine te ostalih seljaka) analizirat će se na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini.

Ključne riječi: ikavski dijalekt, Brešan, Šibenik, usporedba

Dialects of Šibenik's Hinterland and Brešan's *Predstava "Hamleta" u selu Mrduša Donja*

There are always some established specific connections between the non-standard dialects in which certain literary works are written and some actual organic dialects, although they are never identical. Ivo Brešan also implemented the elements of the local dialects in his works, and in this paper, we will compare the language of the characters from his piece *Predstava "Hamleta" u selu Mrduša Donja* (*The Performance of 'Hamlet' in the Village of Mrduša Donja*) with the familiar data about the dialects of the Šibenik's hinterland. Recordings of the speech of Plastovo will be used for comparison with the language of the characters in Brešan's piece *Predstava "Hamleta" u selu Mrduša Donja*, as well as other dialects from Badanj, Perković, Konjevrate and Mirlović Zagora. The language of the characters from Brešan's piece (mainly from characters Bukara, Pulja, Anđa, Majkača, Mačak, Škoko, Šimurina and the rest of the villagers) will be analysed on the phonological, morphological, syntactical and lexical level.

Keywords: ikavian dialect, Brešan, Šibenik, comparison

LESZEK MAŁCZAK

Poljski Brešan. O fenomenu poljske kazališne recepcije dramskog opusa Ive Brešana

Ivo Brešan ostaje jednim od najpoznatijih i najpopularnijih hrvatskih književnika u Poljskoj u cijeloj povijesti hrvatsko-poljskih kulturnih veza. Svoju slavu zahvaljuje ponajprije *Predstavi „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*, odnosno, poljskim scenskim tumačenjima tog djela, o kojima sam već pisao na drugim mjestima. U ovome ću se radu usredotočiti na druge drame izvođene u poljskim kazalištima, među kojima je i *Svečana večera u pogrebnom poduzeću*, čija je svjetska praizvedba odigrana 25. svibnja 1980. godine u Łodziu, nakon i uslijed velikog uspjeha *Predstave „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*. Cilj je ovoga rada prikazati kako je poljsko kazalište interpretiralo Brešanove drame (uz *Predstavu „Hamleta“ u selu Mrduša Donja* izvedeno je šest drugih drama), kako ih je predstavljala kazališna kritika, kako ih je primila kazališna publika te – *last but not least* – koliko poljski Brešan sliči hrvatskomu, odnosno, koliko se od njega razlikuje.

Ključne riječi: kazališna recepcija, hrvatsko-poljske kulturne veze, poljska scenska tumačenja, *Svečana večera u pogrebnom poduzeću*

Polish Brešan. The phenomenon of the Polish Reception of Ivo Brešan's Plays

Throughout the history of Croatian-Polish cultural ties, Ivo Brešan remained as one of the most prominent Croatian writers in Poland. His fame was primarily due to *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja* (*The Performance of 'Hamlet' in the Village of Mrduša Donja*), that is, the Polish interpretations of this work (about which I have already written in other places). In this paper, however, I will focus on other plays performed at the Polish theaters, including *Svečana večera u pogrebnom poduzeću* (*A Festive Dinner at the Funeral Company*), premiered on May 25, 1980 in Łodz after the great success of *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*. The aim of this paper is to present how the Polish theater interpreted Brešan's dramas, how theatrical criticism presented them and how it was received by the audience. In addition to this, paper will offer insights on how much Polish Brešan resembles/defers from Croatian Brešan.

Keywords: audience reception, Croatian-Polish cultural relationships, Polish scene interpretations, *Svečana večera u pogrebnom poduzeću*

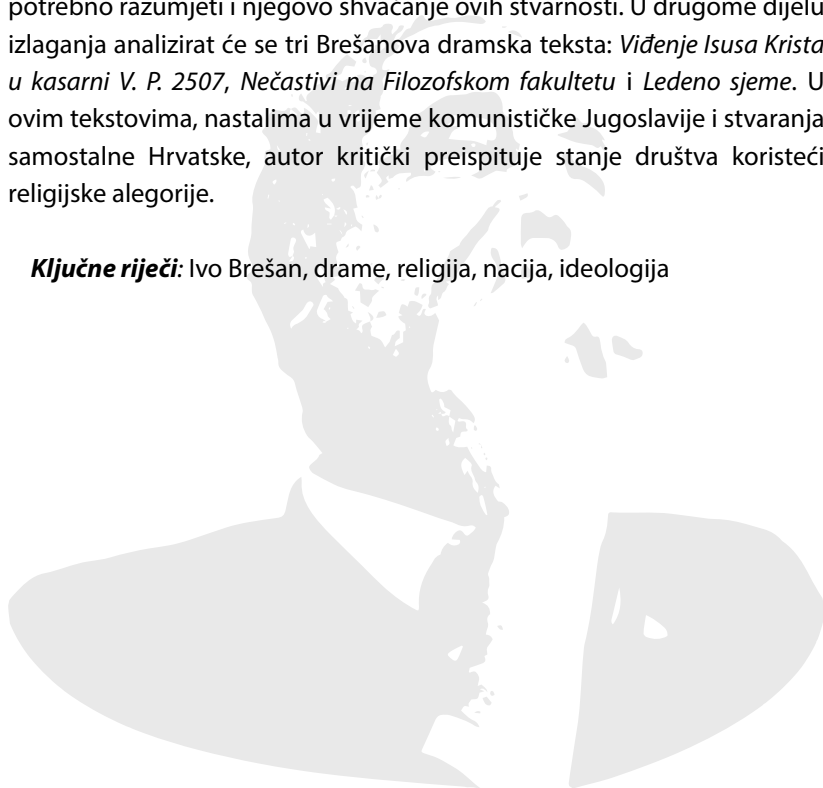

GRGO MIŠKOVIĆ

Religija, nacija, ideologija. Brešanovo dramsko pismo između religije i ideologije

U prvome dijelu izlaganja jasnije će se definirati osnovni pojmovi, religija i ideologija, kroz koje će se analizirati Brešanovi dramski tekstovi. Prikaz religije i ideologije Brešanu je kao autoru bio jako blizak te je stoga potrebno razumjeti i njegovo shvaćanje ovih stvarnosti. U drugome dijelu izlaganja analizirat će se tri Brešanova dramska teksta: *Viđenje Isusa Krista u kasarni V. P. 2507*, *Nečastivi na Filozofskom fakultetu* i *Ledeno sjeme*. U ovim tekstovima, nastalima u vrijeme komunističke Jugoslavije i stvaranja samostalne Hrvatske, autor kritički preispituje stanje društva koristeći religijske alegorije.

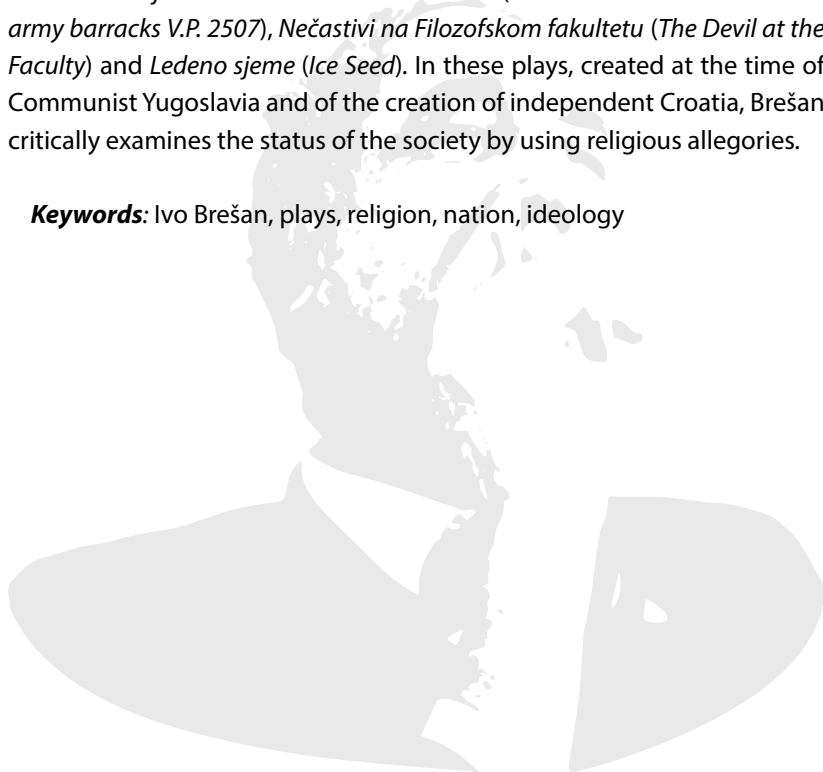
Ključne riječi: Ivo Brešan, drame, religija, nacija, ideologija

Religion, Nation, Ideology. Brešan's Plays between Religion and Ideology

The first part of the presentation focuses on clarification of the basic terms, such as religion and ideology, which shall be used in the analysis of Brešan's plays. Depicting religion and ideology was a frequent interest of Brešan, so it is necessary to understand his views of these realities. The second part of the presentation presents the analysis of three plays by Brešan: *Viđenje Isusa Krista u kasarni V. P. 2507* (*The vision of Jesus Christ in an army barracks V.P. 2507*), *Nečastivi na Filozofskom fakultetu* (*The Devil at the Faculty*) and *Ledeno sjeme* (*Ice Seed*). In these plays, created at the time of Communist Yugoslavia and of the creation of independent Croatia, Brešan critically examines the status of the society by using religious allegories.

Keywords: Ivo Brešan, plays, religion, nation, ideology

DIVNA MRDEŽA ANTONINA

Likovi i prostor u Brešanovoj političkoj distopiji
Država Božja 2053.

Percepcija političke stvarnosti početkom milenija prikazana u političkoj distopiji Ive Brešana *Država Božja 2053.* poticaj je na sadržajnoj i idejnoj razini romana za projekciju antihumanističke sutrašnjice, čiju realizaciju autoru olakšava prelazak na konvencije distopijskog žanra. Promjena obuhvaća i diskurzivne modalitete. Interpolirani su i u dio pripovjednog obrasca: u način funkcioniranja likova i prostora, komponenti teksta koje stoje u relaciji s kulturalnim kontekstom. Angažirana pozicija teksta *Države Božje 2053.* u velikoj mjeri nalazi oslonac u žanrovskim obrascima likova i prostora koji su projekcija neoideologizirane apokaliptične budućnosti u kojoj se tranzicijsko društvo obrušava u prošlost. Brešanovi junaci potaknuti humanističkom strepnjom radikalno su angažirani oko potrebe sprečavanja truljenja organizma društvene zajednice. Njihova funkcija podrazumijeva i određena idejna rješenja/alternativu koju nude. Mapiranje prostora u romanu izvedeno je širenjem događanja zla cijelom zajednicom i u geografskom smislu u većini hrvatskih gradova od Dubrovnika do Osijeka, a hijerarhijsko ustrojstvo prostora prezentira nesalomljivost centra moći, periferije kao prostora poslušnosti, degeneracije i ubrzanog propadanja, no koja postaje i mjesto pobune. Prostor se razabire i kao metafora: primjerice, u prikazu Grada kao zatvora/labirinta u kojem štakor nije biće koje traži izlaz nego ono koje napada čovjeka, ili pak konačišta beskućnika koja su mjesta otpora, a otvoreni i ogoljeni prostor, poput dalmatinskog krša, mjesto konačne spoznaje.

Ključne riječi: distopijski politički roman, funkcija likova, slojevitost prostora u distopiji

Characters and Space in Brešan's Political Dystopia *Država Božja 2053*

At the beginning of the millennium, the perception of political reality depicted in Ivo Brešan's political dystopia *Država Božja 2053* (A.D. 2053 *The State of God*) has become the incentive for the projection of anti-humanistic tomorrow. Author succeeded in that by interpolating discursive modalities into the narrative, thus transferring its work into the conventions of dystopian genre. This becomes evident in the way the characters and spaces function as the text components that are related to the cultural context. *Država Božja 2053* largely finds the support for its engagement to its themes in the characters and spaces that project neo-ideologies in apocalyptic future where the transitional society collapses into the past. Heroes in the novel (driven by their anxiety) are radically engaged, together with their conceptual solutions / alternatives, in preventing the decay of social community. Mapping the space(s) in the novel has been carried out by spreading the events of evil throughout the whole community and in most Croatian cities (from Dubrovnik to Osijek). In addition, the hierarchy of the space presents the centrality of power, the periphery as a place of obedience, degeneration and accelerated decay that (in spite of all this) becomes a place of rebellion. In this analysis, space is also seen as a metaphor, e.g. in the depiction of the Town as a prison/labyrinth in which rat is not a prisoner but a predator; in the depiction of living areas of homeless people as places of resistance; in the open and sunken spaces of Dalmatian karst as the places of final cognizance.

Keywords: dystopian political novel, characters, function, layers of spaces in dystopia, space

---

MAGDALENA NIGOEVIĆ I JOSIP GALIĆ

Strategije intenzifikacije u Brešanovoj drami
Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja i njezinu
prijevodu na istromletački dijalekt

Intenzifikacija, kao način postizanja pojačanog značenja, ostvaruje se različitim jezičnim sredstvima i strategijama. Intenzifikatori se najčešće proučavaju kao leksičko-gramatička (Pranjković i Silić 2005, Quirk i dr. 1985) i lingvostilistička (Pranjić 1983, Katnić-Bakaršić 2001) kategorija. U ovom se radu polazi od pristupa intenzifikaciji predložena u Briz Gómez (22001), gdje se kao osnovna pragmatička funkcija intenzifikatora određuje označavanje stava ili namjere govornika, tj. doprinos ilokucijskomu učinku izraza. Kontrastivno se analiziraju strategije intenzifikacije u Brešanovoj drami *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*, ispisanoj pretežno zapadnim dijalektom štokavskoga narječja, i njezinu prijevodu na istromletački dijalekt (*La rappresentazione dell'Amleto nel villaggio di Merduscia di Sotto*). Slijedeći u grubim crtama Brizovu podjelu intenzifikatora, analiziraju se i uspoređuju strategije intenzifikacije u oba jezika.

Ključne riječi: intenzifikacija, ilokucijski učinak, kontrastivna analiza, Ivo Brešan, *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*/ *La rappresentazione dell'Amleto nel villaggio di Merduscia di Sotto*

Intensification Strategies in Ivo Brešan's Drama *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja* and its Translation to the Istrian-Venetian Dialect

Intensification, as a process of gaining intensified meaning, can be realized through different language means and strategies. The intensifiers are mostly studied as lexico-grammatical (Pranjeković and Silić 2005, Quirk et al. 1985) and linguo-stylistic (Katnić-Bakaršić 2001, Pranjić 1983) features. For the purpose of this study, we adopted an approach suggested in Briz Gómez (2001) in which the intrinsic pragmatic function of the intensifier determines the marking of the attitude or intent of the speaker, i.e. the contribution to the illocutionary effect of the expression. A contrastive analysis of the intensification strategies in Brešan's *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja* (*The Performance of 'Hamlet' in the Village of Mrduša Donja*), mostly written in the Western Shtokavian dialect, and its translation into the Istrian-Venetian dialect (*La rappresentazione dell'Amleto nel villaggio di Merduscia di Sotto*) is used. By roughly following Briz's classification of the intensifier, the intensification strategies in both languages are analyzed and compared.

Keywords: intensification, illocution effect, contrastive analysis, Ivo Brešan, *Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*/ *La rappresentazione dell'Amleto nel villaggio di Merduscia di Sotto*

NAUM PANOVSKI

Anera – od drame do predstave. Refleksije na stvaralački proces praizvedbe prve Brešanove tragedije u dubrovačkom Kazalištu Marina Držića

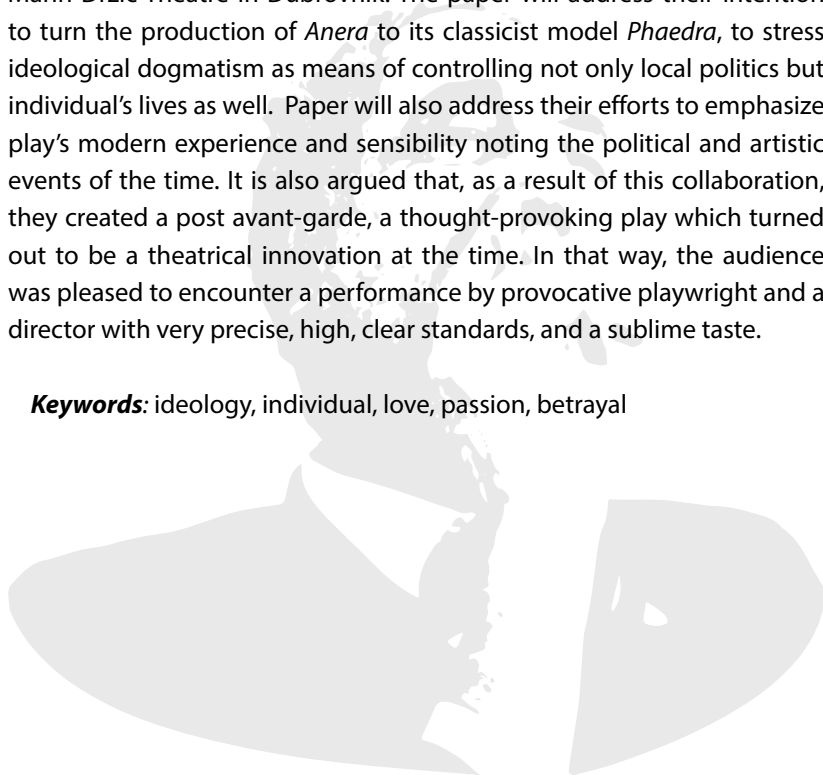
Ovo će se izlaganje na više načina pokušati osvrnuti na kreativnu suradnju pisca *Anere*, Ive Brešana, i redatelja predstave Nauma Panovskog, za vrijeme njihova zajedničkog rada i izuzetne stvaralačke avanture u toku proba i stvaranja Brešanove predstave u Kazalištu Marina Držića u Dubrovniku. Njihov zajednički rad i kolaborativan duh, doveo ih je do pronalaženja dubljih značenja ove, u tom periodu, nove i veoma kompleksne tragedije. Izlaganje će također potencirati njihovu namjeru da dramu/predstavu *Anera* vrate njenom klasicističkom modelu, da potenciraju ideološki dogmatizam koji upravlja ne samo sudbinom politike, već i ljudskim životima na malom otoku. Izlaganje će ujedno pokazati i njihov napor da potenciraju moderni kazališni i društveni senzibilitet, koristeći aktualne umjetničke i političke događaje datog vremena. Pritom će također pokazati da su oni, kao rezultat svega toga, skoro po definiciji stvorili post-avangardnu predstavu, koja provocira i tjera na razmišljanje, i koja se istovremeno, u tom periodu, pokazala estetski i kao provokativni kazališni uradak. Time je publika dobila mogućnost da vidi predstavu sublimnih vrednota, koja je jasna, precizna i koja plijeni svojom visokom estetskom razinom.

Ključne riječi: ideologija, individua, ljubav, strast, izdaja

Anera – From Page to Stage. Reflections on the Process of Staging and Creating Brešan's First Tragedy at Marin Držić Theatre

This paper will address the collaboration between Ivo Brešan and Naum Panovski, the author of *Anera*, and the director of the production, during their creative endeavor to give form and shape and to find a deeper meaning to Brešan's complex new play while staging and creating it at Marin Držić Theatre in Dubrovnik. The paper will address their intention to turn the production of *Anera* to its classicist model *Phaedra*, to stress ideological dogmatism as means of controlling not only local politics but individual's lives as well. Paper will also address their efforts to emphasize play's modern experience and sensibility noting the political and artistic events of the time. It is also argued that, as a result of this collaboration, they created a post avant-garde, a thought-provoking play which turned out to be a theatrical innovation at the time. In that way, the audience was pleased to encounter a performance by provocative playwright and a director with very precise, high, clear standards, and a sublime taste.

Keywords: ideology, individual, love, passion, betrayal

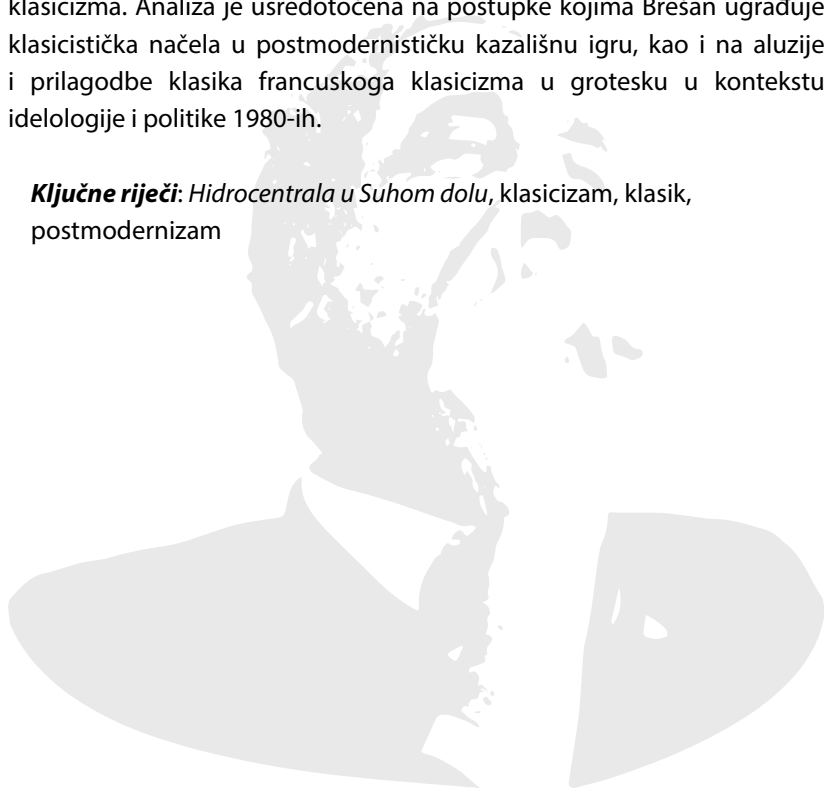

CVIJETA PAVLOVIĆ

Postmodernistički klasicizam u *Hidrocentrali u Suhom dolu*

Dramski tekst Ive Brešana *Hidrocentrala u Suhom dolu* (1985.), praizveden u Mestnom gledališću u Ljubljani iste godine, jedan je od značajnijih tekstova postmodernističkih potencijala hrvatske recepcije francuskoga klasicizma. Analiza je usredotočena na postupke kojima Brešan ugrađuje klasicistička načela u postmodernističku kazališnu igru, kao i na aluzije i prilagodbe klasika francuskoga klasicizma u grotesku u kontekstu idelologije i politike 1980-ih.

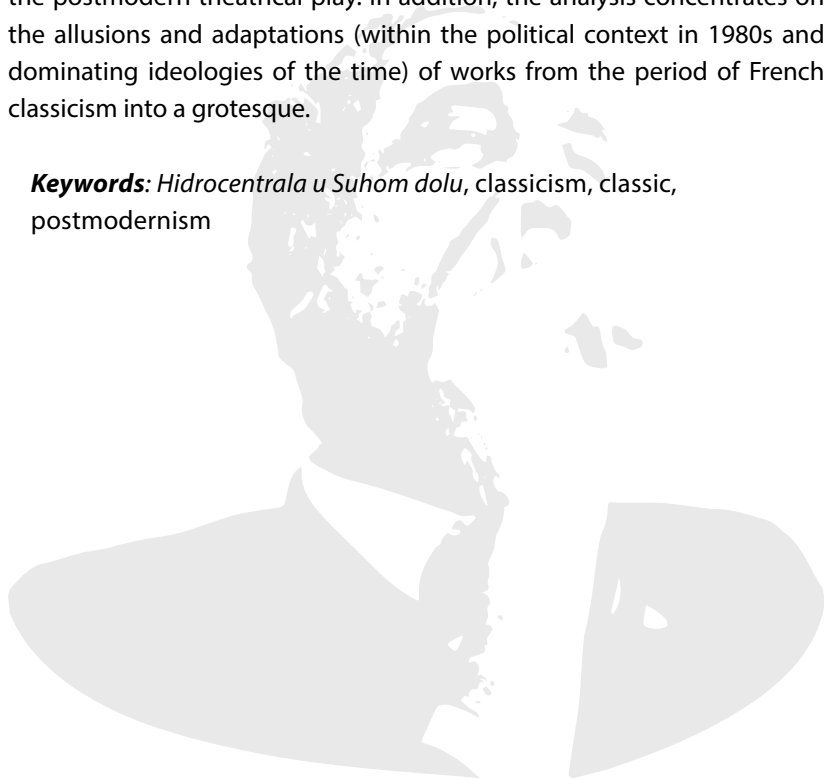
Ključne riječi: *Hidrocentrala u Suhom dolu*, klasicizam, klasik, postmodernizam

Postmodern Classicism in *Hidrocentrala u Suhom dolu*

Ivo Brešan's play *Hidrocentrala u Suhom dolu* (*Hydropower Plant in Suhi Dol*, 1985, performed in Mestno gledališče in Ljubljana during the same year) is one of the most notable readings of the potential postmodernism had in the reception of French classicism in Croatian literature. The analysis is focused on the ways how Brešan embeds the classicistic principles in the postmodern theatrical play. In addition, the analysis concentrates on the allusions and adaptations (within the political context in 1980s and dominating ideologies of the time) of works from the period of French classicism into a grotesque.

Keywords: *Hidrocentrala u Suhom dolu*, classicism, classic, postmodernism

---

HELENA PERIČIĆ

O engleskom prijevodu govora u Papićevu filmu *Predstava „Hamleta” u Mrduši Donjoj*

Razumije se da sudbinu svakog autora koji se nastoji predstaviti stranoj – književnoj, kazališnoj ili filmskoj – publici određuje u velikoj mjeri i prijevod njegovih/njezinih tekstova na jezik prostora odnosno kulture primateljice. To osobito vrijedi za hrvatske pisce koji su u prošlosti nerijetko – pogotovu u slučaju prijevoda na engleski – bili dostupni u izrazito slabim prijevodima. Raspravljamo li o značajnom književnokomparatističkom aspektu recepcije književnoga teksta – o prijevodima hrvatskih dramskih tekstova iz razdoblja nakon Drugoga svjetskog rata – moguće je razmotriti primjer glasovite Brešanove tragigroteske *Predstava „Hamleta” u selu Mrduša Donja* iz šezdesetih godina prošloga stoljeća.

Temeljem analize engleskoga prijevoda (vjerojatno) Williama E. Yuilla (nespomenuta u odjavnoj špici filma) odnosno usporedbe prijevoda s filmskim govorom te prethodećim mu Brešanovim dramskim predloškom u svom će izlaganju autorica ukazati na obilježja Yuillova prijevoda u filmu Krste Papića *Predstava „Hamleta” u Mrduši Donjoj* iz 1973. godine (u proizvodnji Jadran filma iz Zagreba).

Ključne riječi: engleski prijevod, filmski govor, I. Brešan, K. Papić, *Predstava „Hamleta” u Mrduši Donjoj*

On the English Translation of Speech in Papić's film *Predstava „Hamleta” u Mrduši Donjoj (A Village Performance of ‘Hamlet’)*

The destiny of every author who tries to present himself/herself to a foreign audience is often determined by the translation of his/her text in other languages. That can also be applied to Croatian authors who, especially regarding the English translations of their work, were scarce or in low quality. If we discuss the reception of literary texts from the aspect of comparative literature (primarily during the post-World War II era) it is possible to consider Brešan's tragi-grotesque drama *Predstava “Hamleta” u Selu Mrduša Donja (A Village Performance of ‘Hamlet’)*. Based on the analysis of English translation by (probably) William E. Yuill (not mentioned in the end credits), and by comparing it with the language in the play and its film adaptation, the presentation will point out the characteristics of Yuill's translation in the film by Krsto Papić *Predstava “Hamleta” u Mrduši Donjoj* from 1973 (produced by Jadran film from Zagreb).

Keywords: English translation, speech in the film, Ivo Brešan, Krsto Papić, *Predstava “Hamleta” u selu Mrduša Donja (A Village Performance of ‘Hamlet’)*.

ZVJEZDANA RADOS

Socijalistički kontekst Brešanovih grotesknih tragedija *Predstava "Hamleta" u selu Mrduša Donja* i *Nečastivi na Filozofskom fakultetu*

U izlaganju će se analizirati kontekst socijalističkog društva, njegovih ideoloških i političkih te socijalnih i sociokulturnih deformacija, iz kojih izrasta i groteskna i tragična dimenzija Brešanovih grotesknih tragedija; kako u primitivnom, ruralnom ambijentu (*Predstava „Hamleta“ u selu Mrduša Donja*), tako i u urbanoj sredini, na znanstvenoj-obrazovnoj ustanovi (*Nečastivi na Filozofskom fakultetu*).

Ključne riječi: Brešan, groteska, tragedija, socijalistička ideologija

The Socialist Context of Brešan's Grotesque Tragedies *Predstava "Hamleta" u selu Mrduša Donja* and *Nečastivi na Filozofskom fakultetu*

The presentation will analyze the context of ideological, political, as well as social and socio-cultural deformations of the socialist society. It will be pointed out that from these deformations the grotesque and tragic dimension of Brešan's grotesque tragedies incepts, both in the primitive, rural ambience as well as in the urban environment (at a scientific-educational institution) present in *Predstava "Hamleta" u selu Mrduša Donja* (*The Performance of 'Hamlet' in the Village of Mrduša Donja*) and *Nečastivi na Filozofskom fakultetu* (*The Devil at the Faculty*), respectively.

Keywords: Brešan, grotesque, tragedy, socialist ideology

SANJA TADIĆ-ŠOKAC

O romanu *Katedrala* Ive Brešana

U romanu *Katedrala* (2007.) Ive Brešana pripovjedač u prvom licu jednine iznosi svoju svakodnevnicu. Prevođenje zapisa s latinskog jezika iz 15. stoljeća u Šibeniku potaknulo ga je na pisanje priča koje su motivirane izgradnjom šibenske katedrale u razdoblju od 1409. do 1536. godine. U ovom se radu polazi od činjenice da prošlost stalno mora biti ponovno izgrađivana i predstavljana, kako tvrdi Astrid Erll u *Cultural Memory Studies: An Introduction* (u: *A companion to cultural memory studies*, Berlin, New York, 2010.). U romanu *Katedrala* prisutne su pripovjedne konvencije različitih žanrovskih obrazaca pripovijedanja (kronike, povijesnog, fantastičnog, ljubavnog i gotskog romana) i pripovjedač unosi neizravne i izravne recepcijske upute. Cilj je ovoga rada promotriti na koje načine roman progovara o samome sebi.

Ključne riječi: metatekstualnost, povijest, *Katedrala*, Brešan, Ivo

About *Katedrala*, a Novel by Ivo Brešan

In the novel *Katedrala* (*Cathedral*) (2007) by Ivo Brešan, the narrator relates his daily routine in the first person singular. Translating 15th century records (written in Latin) in Šibenik motivated Brešan to write stories inspired by the construction of the Cathedral in Šibenik in the period between 1409 and 1536. The starting point of this paper is the fact that the past *must* be continually re-constructed and re-presented, as argued by Astrid Erll in *Cultural Memory Studies: An Introduction* (in: *A companion to cultural memory studies*, Berlin, New York, 2010). Narrative conventions of various genre-specific narrative formats (chronicles, historic, fantasy, romance and gothic novel) are present in the novel *Katedrala*, and the narrator introduces direct and indirect reception instructions. The purpose of this paper is to observe in what ways the novel speaks for itself.

Keywords: metatextuality, history, *Katedrala*, Brešan, Ivo

IVAN TROJAN

Osječke *Utvare*. Brešanove *dramske transmutacije*.

Članak rekonstruira jedinstveno uprizorenje Brešanove drame *Utvare*. *Dramske transmutacije*, premijerno izvedene na pozornici Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku u režiji Želimira Oreškovića i u izvedbi osječkog dramskog ansambla 26. rujna 1998. godine. Rad se koncentrira na redateljski postupak te dramaturške intervencije Nives Madunić koji paralelizmom radnji razbijaju relativnu logičnost i linearnost Brešanovih 15 slika, usložnjavajući konstantne transmutacije dramskih lica, osobito u finalnom dijelu predstave kako bi naglasili istovremenost i istoznačnost izmaštanih produkata *jake* zbilje inkorporirajući u radnju i dodatne hrvatske povijesne likove nepronađljive u Brešanovu predlošku a kako bi producirali osjetilnost izgubljenosti i umora u unificiranom ideološkom kaosu.

Ključne riječi: Ivo Brešan, drama, *Utvare*, identitet, transmutacija, povijesno

Wraiths in Osijek. Brešan's Dramatic Transmutations

The article reconstructs unique performance of Brešan's *Utvare*. *Dramske transmutacije* (*Wraiths. Dramatic transmutations*) premiered at the Croatian National Theater in Osijek, directed by Želimir Orešković and performed by the Osijek drama ensemble on September 26, 1998. Concentrating on the directorial work and dramatic intervention made by Nives Madunić, which breaks the relative logic and linearity of Brešan's 15 images by complicating the constant transmutations of drama characters (especially in the final part of the play) to emphasize the simultaneity and the similarity of fictitious products of *strong* reality. In this manner, it produces the sense of loss and fatigue in the unified ideological chaos.

Keywords: Ivo Brešan, drama, *Utvare* (*Wraiths*), identity, transmutations, historically

SUDIONICI I SUDIONICE SKUPA

Ivan BOŠKOVIĆ

*Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
boskovic@ffst.hr*

Dubravka CRNOJEVIĆ-CARIĆ

*Akademija dramske umjetnosti u Zagrebu
dubravka.crnोजevic-caric@zg.t-com.hr*

Gordana ČUPKOVIĆ

*Odjel za kroatistiku i slavistiku
Sveučilište u Zadru
gcupkov@unizd.hr*

Jolanta DZIUBA

*Uniwersytet Gdański
Katedra Slawistyki
filjd@univ.gda.pl*

Sanja FRANKOVIĆ

*Trinity College Dublin
sanja.frankovic@gmail.com*

Josip GALIĆ

*Odjel za kroatistiku i slavistiku
Sveučilište u Zadru
jgalic@unizd.hr*

Nikica GILIĆ

*Odsjek za komparativnu književnost
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
nikica.gilic@ffzg.hr*

Ana GOSPIĆ ŽUPANOVIĆ

*Odjel za kroatistiku i slavistiku
Sveučilište u Zadru
agospic@unizd.hr*

Marina GUDELJ

*Osnovna škola „Mejaši“ Split
marina.gudelj88@gmail.com*

Renate HANSEN-KOKORUŠ

*Institut für Slawistik
Karl-Franzens-Universität Graz
renate.hansen-kokorus@uni-graz.at*

Karel JIRÁSEK

Katedra jihoslovanskyh a balkanistickych studií

Filozofická fakulta

Univerzita Karlova

karel.jirasek@ff.cuni.cz

Zrinka KOVAČEVIĆ

Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

zkovacevic@ffzg.hr

Miranda LEVANAT-PERIČIĆ

Odjel za kroatistiku i slavistiku

Sveučilišta u Zadru

mlevanat@unizd.hr

Ivan MAGAŠ

Poslijediplomski doktorski studij „Humanističke znanosti“

Sveučilište u Zadru

ivanmagas.57@gmail.com

Leszek MAŁCZAK

*Zakładzie Teorii Literatury i Translacji
Instytutu Filologii Słowiańskiej
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
leszek.malczak@us.edu.pl*

Grgo MIŠKOVIĆ

*Pomorska škola Zadar
grgomiskovic@gmail.com*

Divna MRDEŽA ANTONINA

*Odjel za kroatistiku i slavistiku
Sveučilište u Zadru
divna.antonina@gmail.com*

Magdalena NIGOEVIĆ

*Odsjek za talijanski jezik i književnost
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
magda@ffst.hr*

Krešimir NEMEC

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
knemec@ffzg.hr

Naum PANOVSKI

Poesis Theatre Project, Inc
naum@naumpanovski.net

Tijana PAVLIČEK

Gimnazija Vukovar
tijana.pavlicek@live.com

Cvijeta PAVLOVIĆ

Odsjek za komparativnu književnost
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
cpavlovic@ffzg.hr

Helena PERIČIĆ

Odjel za kroatistiku i slavistiku
Sveučilište u Zadru
hpericic@gmail.com

Zvezdana RADOS

Odjel za kroatistiku i slavistiku

Sveučilište u Zadru

zrados@unizd.hr

Boris SENKER

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

boris.senker@ffzg.hr

Sanja TADIĆ-ŠOKAC

Odsjek za kroatistiku

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

stadic@ffri.hr

Ivan TROJAN

Odsjek za kroatistiku

Filozofski fakultet

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

itrojan@knjiga.ffos.hr